

УДК 378:373.2.011.3-051[316.77+81'233]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/42-1-32>

Людмила БЕРЕЗОВСЬКА,
orcid.org/0000-0002-3032-7261
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(Одеса, Україна) *lydunya@gmail.com*

КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто особливості здійснення комунікативно-мовленнєвого супроводу в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО). Зауважено, що мовлення у професійній діяльності вихователя відіграє важливу роль і має відповідати сучасним нормам української літературної мови. Адже від того, наскільки добре педагог володіє культурою фахового мовлення, залежать його професійний успіх та сформованість мовлення вихованців. Задля цього необхідно підвищити вимоги до вивчення лінгвістичних та професійно спрямованих навчальних дисциплін у закладах вищої освіти, удосконалити зміст, форми та методи їхньої підготовки. У статті розкрито сутність понять «мовленнєва діяльність», «комунікативно-мовленнєва діяльність», «комунікативно-мовленнєва компетенція», «комунікативно-мовленнєвий супровід». Подано авторське визначення понять «комунікативно-мовленнєва діяльність вихователя ЗДО» та «комунікативно-мовленнєвий супровід» (далі – КМС). Комунікативно-мовленнєву діяльність вихователя закладу дошкільної освіти розглядаємо як процес спілкування і комунікації між суб'єктами взаємодії, що передбачає досконале володіння мовою й мовленням для вирішення комунікативних завдань. Дефініцію «комунікативно-мовленнєвий супровід майбутнього вихователя» розуміємо як здатність до професійної, комунікативно-мовленнєвої взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, спрямовану на допомогу студентам у професійному зростанні, засвоєнні норм української літературної мови, що виявляються в умінні здійснювати професійну комунікацію в різних видах, формах, стилях та засобах мовленнєвої виразності.

Здійснено аналіз робочих програм, виокремлено навчальні дисципліни лінгвістичного та психологічного блоків, які передбачають вивчення тем, що стосуються мови та мовлення. Окреслено етапи здійснення КМС та форми і методи роботи на кожному з них. Підсумковий етап дослідження засвідчив позитивні зміни в досягненні рівнів сформованості професійних, комунікативно-мовленнєвих умінь, що дає змогу дійти висновку про доцільність здійснення КМС у процесі роботи зі студентами.

Ключові слова: мовленнєва діяльність, комунікативно-мовленнєва діяльність, комунікативно-мовленнєва компетенція, комунікативно-мовленнєвий супровід, підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Liudmyla BEREZOVSKA,
orcid.org/0000-0002-3032-7261
Doctor of Pedagogical Sciences,
Head of the Department of Theory and Methods of Preschool Education
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
(Odessa, Ukraine) *lydunya@gmail.com*

COMMUNICATIVE AND SPEECH ACCOMPANYING OF TRAINING OF FUTURE EDUCATORS OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

The article considers the peculiarities of communicative and speech support in the process of professional training of future educators of preschool education institutions. It is noted that speech in the professional activity of an educator plays an important role and must meet modern standards of the Ukrainian literary language. After all, his professional success and the formation of students' speech will depend on how well a teacher masters the culture of professional speech. To this end, it is necessary to increase the requirements for the study of linguistic and professionally oriented disciplines in higher education institutions; to improve the content, forms and methods of their preparation. The article reveals the essence of the concepts "speech activity", "communicative-speech activity", "communicative-speech competence", "communicative-speech support". The author's definition of the concepts "communicative-speech activity of the educator

of preschool education institution” and “communicative-speech support” is given. We consider the communicative-speech activity of the educator of the preschool council as a process of communication and communication between the subjects of interaction, which involves perfect command of language and speech to solve communicative problems. The definition of “communicative-speech support of the future educator” is understood as the ability to professional, communicative-speech interaction of subjects of educational activity, aimed at helping students in professional growth, mastering the norms of Ukrainian literary language, manifested in the ability to communicate professionally in various forms, forms, styles and means of speech expression.

The analysis of work programs is carried out; the disciplines of linguistic and psychological blocks are singled out, which provide for the study of topics related to language and speech. The stages of communicative-speech support implementation and forms and methods of work on each of them are outlined. The final stage of the study showed positive changes in achieving the levels of professional, communicative and speech skills, which allows us to conclude about the feasibility of communicative-speech support in the process of working with students.

Key words: speech activity, communicative-speech activity, communicative-speech competence, communicative-speech support, training of future educators of preschool educational institutions.

Постановка проблеми. Необхідною умовою розвитку сучасного суспільства є перехід на інноваційний розвиток освітньої системи України, забезпечення високого рівня професійної підготовки фахівців, які б відповідали світовим стандартам, були конкурентноздатними на ринку праці. «Модернізація і розвиток освіти та науки повинні бути випереджального неперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються у світі й Україні», – зазначено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (Національна стратегія, 2012–2021). Підготовка такого рівня фахівців потребує осучаснення освітнього процесу, створення інформаційно-комунікаційного середовища з орієнтацією на практичну спрямованість. Це дасть змогу досягти належного рівня професійної, комунікативно-мовленнєвої підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти.

Необхідність комунікативно-мовленнєвої підготовки майбутніх вихователів ЗДО зазначена в нормативно-правових документах, а саме: Національній стратегії розвитку освіти України у 2012–2021 роках, законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), Базовому компоненті дошкільної освіти (2021 р.). У цих документах позиціонується підготовка компетентних фахівців, що відповідають сучасним світовим стандартам, здатних здійснювати професійну діяльність в умовах інноваційного розвитку суспільства, вибирати способи досягнення цілей, бути готовими до виконання складних професійних завдань у процесі міжособистісної взаємодії з дітьми.

Аналіз досліджень. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців галузі дошкільної освіти була предметом вивчення Л. Артемової, Г. Беленької, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Зданевич, Н. Кічук, Т. Котик, О. Кучерявого, І. Луценко, І. Підласого та ін. Комунікативно-мовленнєвий розвиток особистості дитини досліджували

В. Андрієвська, В. Біблер, А. Богуш, О. Кононко, О. Лобанчук, М. Орап, Т. Піроженко, Ю. Шалівська та ін. Питання комунікативно-мовленнєвого супроводу в підготовці вихователів ЗДО було предметом вивчення А. Богуш, О. Кисельової, О. Трифонової. Аналіз наукового фонду засвідчив, що на тлі багатоаспектності вивчення проблеми комунікативно-мовленнєвої підготовки вихователів ЗДО маловисвітленою залишається організація комунікативно-мовленнєвого супроводу професійної підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти.

Мета статті – теоретично обґрунтувати особливості здійснення КМС у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО, характеристики дієвих механізмів його реалізації.

Виклад основного матеріалу. Актуальність комунікативно-мовленнєвої підготовки не викликає сумнівів, оскільки мовлення в професійній діяльності вихователя відіграє важливу роль і має відповідати сучасним вимогам української літературної мови. Адже від того, наскільки добре вихователь володіє культурою мовленнєвого спілкування, комунікативно-мовленнєвими вміннями, залежить розвиненість мовлення вихованців.

Поняття «мовлення» і «спілкування» взаємопов'язані. Задовольняючи потребу в спілкуванні, дитина звертається до мовлення як основного способу його реалізації. Цей двобічний зв'язок – підґрунтя розвитку мовлення і комунікативної діяльності. Тобто це дозволяє вести мову про комунікативно-мовленнєву діяльність як інтегровану, в якій взаємодіють комунікативні і мовленнєві чинники становлення особистості дитини.

На думку А. Богуш, мовленнєва діяльність виявляється в здатності людини до мовлення. Мовленнєва діяльність характеризується цілеспрямованістю (наявністю мети, завдань, мотивів), структурністю (мовні дії та операції), планомірністю (складання плану та реалізація його),

оцінкою її результатів. Мовленнєва діяльність може виступати як самостійна діяльність зі специфічною мотивацією, складниками якої є мовленнєві дії, мовленнєві операції, мовленнєвий акт, мовленнєва ситуація. Мовленнєва дія – це процес, що обслуговує мовленнєву діяльність (або якусь іншу). Вона забезпечує підготовку до мовленнєвого висловлювання і його реалізацію. Поняття мети завжди співвідноситься з поняттям дії. Мовленнєва операція – це спосіб виконання (здійснення) мовленнєвої дії, який залежить від досягнення конкретної мети. Мовленнєва операція порівнюється з умовами, в яких протікає мовленнєва діяльність. Мовленнєвий акт – це цілеспрямована мовленнєва дія, що здійснюється відповідно до принципів і правил мовленнєвої поведінки, прийнятих у суспільстві (Богуш, 2007: 70).

Специфічною особливістю мовленнєвої діяльності є те, що вона має два варіанти здійснення: у формі мовленнєвої комунікації, спілкування (зовнішня форма) і внутрішньої індивідуальної мовленнєвої діяльності (внутрішнє мовлення). Розвиток мовленнєвої діяльності відбувається в процесі освітньо-мовленнєвої пізнавальної діяльності і є основою формування комунікативної компетентності (Черезова, 2014: 53).

Мовленнєва діяльність – це найдосконаліша форма комунікації, засіб формування мовленнєвої особистості, здатної грамотно і доречно висловлюватися, вільно й ефективно спілкуватися (Калмикова, 2008: 352). Формування й удосконалення навичок володіння мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності полягає в тому, щоб допомогти дитині усвідомити, що існують мовні правила та норми, яких необхідно дотримуватись у процесі спілкування. Завдання вихователя ЗДО – в доступній ігровій формі ознайомити з правилами комунікації, підвищити рівень правильності мовлення, активізувати мовленнєву діяльність.

Зауважимо, що поряд із терміном «мовленнєва діяльність» у науковій літературі набув поширення термін «комунікативно-мовленнєва діяльність». Мета цього комплексного поняття – охопити процеси інтеграції комунікативної і мовленнєвої діяльності: процеси породження і сприйняття мовлення, які відбуваються в контексті спілкування між людьми (Луценко, 2013: 107).

І. Луценко визначає поняття «комунікативно-мовленнєва діяльність» дітей старшого дошкільного віку як мотивовану, довільну, продуктивно-творчу, самостійну, інтеракційну дитячу діяльність, що породжується потребами і запитами дитинства і спрямована на встановлення й

підтримку контакту, налагодження взаємодії (між дорослими й однолітками), в процесі якої діти вчаться вирішувати комунікативно-мовленнєві завдання в конкретних ситуаціях мовленнєвого спілкування (Луценко, 2013: 110). Учена М. Оліяр поняття «комунікативно-мовленнєва діяльність» пояснює як складний інтегрований різновид освітньої діяльності, що об'єднує комунікативні та мовленнєві дії в процесі навчальної інтеракції задля формування комунікативної особистості майбутніх фахівців (Оліяр, 2015: 126).

Комунікативно-мовленнєву діяльність вихователя ЗДО розглядаємо як процес спілкування і комунікації між суб'єктами взаємодії, що передбачає досконале володіння мовою й мовленням для вирішення комунікативних завдань. Структурними компонентами комунікативно-мовленнєвої діяльності вихователя ЗДО є комунікативно-мовленнєві вміння, які включають усі види мовленнєвої діяльності (говоріння, слухання, письмо), комунікативно-мовленнєва взаємодія в роботі з дітьми, мовленнєві, перцептивні, емпатійні вміння, володіння засобами емоційної виразності, невербальної комунікації. Крім того, успішна мовленнєва комунікація залежить й від особистісних якостей вихователя, зокрема: здібностей до мовленнєво-комунікативної діяльності, ступеня володіння мовленнєво-комунікативними вміннями, наявності мовного чуття, словесної пам'яті тощо.

І. Луценко виокремила принципи мовленнєвого спілкування, яких варто дотримуватися вихователю в роботі з дітьми. До них вчена відносить врахування індивідуальних і вікових особливостей дитини, її стан у процесі мовленнєвої взаємодії, мовленнєвий супровід предметно-практичної взаємодії вихователя з дітьми, врахування рівнів розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь, задоволення потреб дітей у спілкуванні, діалогічну орієнтацію в спілкуванні, дотримання професійної та мовленнєвої етики, досягнення розвивального навчання в процесі мовленнєвого спілкування, вирішення завдань розвитку мовлення (Луценко, 2013).

Комунікативні вміння формуються в процесі вивчення професійно спрямованих та лінгвістичних дисциплін. Суголосні з позицією А. Богуш у тому, що результатом професійно спрямованої, комунікативно-мовленнєвої підготовки майбутніх вихователів ЗДО є сформованість у студентів комунікативної компетенції, що ґрунтується на вмінні педагога спілкуватись із дітьми (Богуш, 2014: 80). А. Богуш поняття «комунікативно-мовленнєва компетенція» розглядає як «здатність вирішувати засобами мови завдання спілкування в побуті,

навчанні, повсякденному житті; вміння особистості користуватися фактами мови та мовлення для реалізації завдань спілкування» (Богущ, 2014: 72).

У дослідженні під сформованістю комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх вихователів ЗДО розуміємо вміння доречно користуватися мовою в процесі висловлювання, дотримуючись норм літературної мови (фонетичних, лексичних, граматичних, орфоепічних), використовувати засоби мовленнєвої виразності (вербальні, невербальні), дотримуватися найважливіших ознак ділового мовлення (правильність, змістовність, точність, логічність, послідовність), утворювати різнотипні за стилями та жанрами мовленнєві висловлювання відповідно до ситуації спілкування (Березовська, 2020: 159).

З метою розкриття проблеми комунікативно-мовленнєвого супроводу в процесі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здійснення професійної діяльності розглянемо поняття «супровід».

У довідково-енциклопедичній літературі феномен «супровід» тлумачиться як те, що супроводить яку-небудь дію, явище» (Івченко, 2005: 462), як «дія» за дієсловом «супроводжувати», «проводжати, супроводжувати, йти разом із метою провести, слідувати» (Даль, 1881).

Зауважимо, що до дефініції «супровід» у науково-методичній літературі зустрічаємо низку супутніх термінів («допомога», «підтримка», «турбота» «забезпечення», «взаємодія», «створення умов»). Так, О. Газман використовує поняття «педагогічна підтримка», яке розуміє як процес спільної роботи студента з викладачем для визначення власних інтересів, цілей, можливостей і шляхів вирішення проблем (подолання перешкод), що заважають студенту на шляху його розвитку при збереженні людської гідності і самостійному досягненні бажаних результатів у навчанні, самовихованні, спілкуванні, образі життя (Березовська, 2020: 269). Педагогічний супровід учений трактує як уміння бути поруч із вихованцем, спрямовуючи його в найбільш ефективному для досягнення напрямі. Є. Гуцало пояснює означений феномен із двох позицій: якщо виходить з того, що «супровід» – це «забезпечення», тоді супровід – це метод, який забезпечує створення умов для прийняття суб'єктом оптимальних рішень у різних обставинах життя; якщо виходить з того, що «супровід» – це допомога, то під «супроводом» розуміється сукупність послідовних дій, що дають змогу суб'єкту визначитися з ухваленням рішення і нести відповідальність за його реалізацію (Гуцало, 2013: 134).

Існують різні види супроводу: психологічний, педагогічний, соціально-педагогічний, соціально-психологічний, науково-методичний, тьюторський, фасилітативний, комунікативно-мовленнєвий.

У заявленому дослідженні зупинимося на комунікативно-мовленнєвому супроводі. Поняття «комунікативно-мовленнєвий супровід підготовки майбутніх вихователів ЗДО» в науковий обіг увела А. Богущ. Учена розглядає його як багатокомпонентне поняття, яке охоплює «взаємопов'язаний цикл психолого-педагогічних, мовознавчих та фахових методичних дисциплін, спрямованих на розвиток і формування професійного українського мовлення майбутніх фахівців і вихователів з урахуванням мовної специфіки регіону та мовленнєвого середовища ЗДО» (Богущ, 2014).

Комунікативно-мовленнєвий супровід майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі формування комунікативно-мовленнєвої компетентності розуміємо як здатність до професійної, комунікативно-мовленнєвої взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, спрямовану на допомогу студентам у професійному зростанні, засвоєнні норм української літературної мови, що виявляються в умінні здійснювати професійну комунікацію в різних видах, формах, стилях та засобах мовленнєвої виразності.

Мета здійснення комунікативно-мовленнєвого супроводу в процесі роботи зі студентами II–IV курсів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» – допомогти студентам організувати процес спілкування, долати комунікативні бар'єри, використовувати в діловому спілкуванні професійну лексику, дотримуватися норм української літературної мови, уникати русизмів, слів-паразитів, просторічних слів та виразів, використовувати в мовленні засоби емоційної виразності, вербальні та невербальні засоби комунікації, дотримуватися культури мовленнєвого спілкування.

На пошуково-розвідувальному етапі експериментального дослідження було здійснено аналіз робочих програм задля виявлення змістового наповнення лінгвістичних та професійно спрямованих дисциплін темами, які сприяють формуванню комунікативно-мовленнєвої компетентності як необхідного складника здійснення професійної діяльності майбутнього вихователя ЗДО.

Так, із лінгвістичного циклу дисциплін студенти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» вивчають навчальну дисципліну «Українська мова за професійним спрямуванням». У процесі

її вивчення передбачено такі теми: «Державна мова – мова професійного спілкування», «Мовні норми», «Основи культури української мови», «Спілкування як інструмент професійної діяльності», «Риторика і мистецтво презентації», «Культура усного фахового спілкування», «Форми колективного обговорення професійних проблем».

Психологічний блок: «Практична психологія в закладах дошкільної освіти».

Навчальна дисципліна «Психологія». Студенти вивчають теми «Діяльність», «Спілкування», «Мовлення».

Професійно зорієнтований блок: «Дошкільна лінгводидактика». У процесі вивчення теми «Освітньо-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку» розглядаються питання: мовленнєва діяльність, структура та види мовленнєвої діяльності; компетентність, мовна й мовленнєва компетенція; мовленнєва особистість дитини дошкільного віку; формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей дошкільного віку.

Навчальна дисципліна «Основи педагогічної майстерності» передбачає вивчення теми «Техніка і культура мови педагога». Студенти ознайомлюються з такими поняттями, як значення та структура мовленнєвої діяльності педагога, різновиди мовлення, особливості мовлення педагога та шляхи його вдосконалення, функції мовлення педагога, культура мови і мовлення педагога.

Навчальна дисципліна «Інноваційні підходи до організації навчання у ЗВО» знайомить студентів із професійними ролями викладача: викладач як модератор, фасилітатор, тьютор, коуч, ігротехнік. Натомість у жодній із 15 передбачених робочою програмою тем не порушується питання комунікативної компетентності викладача як основи його професійності.

Суб'єктами здійснення комунікативно-мовленнєвого супроводу студентів виступили викладачі, які читали вказані вище навчальні дисципліни. У процесі роботи з викладачами було проведено пропедевтичну роботу та запропоновано розроблені автором методичні рекомендації щодо здійснення комунікативного-мовленнєвого супроводу в процесі підготовки студентів до професійної діяльності.

Зауважимо, що здійснення КМС передбачало поетапність та системність у роботі. Перший етап, інформаційно-збагачувальний, передбачав серію завдань та спеціально розроблених вправ, спрямованих на засвоєння професійно-нормативної лексики, формування вмій створювати тексти різних стилів і жанрів, моделювати кому-

нікативно-мовленнєві ситуації, які можливі в майбутній професійній діяльності, уникати типових порушень літературної мови.

Реалізації завдань сприяли такі форми і методи роботи, як лекційні, практичні, семінарські заняття, метод проблемно-дослідницького навчання, діагностування комунікативно-мовленнєвих умінь, написання термінологічних диктантів, редагування текстів (виправлення орфографічних, стилістичних, пунктуаційних помилок), написання есе, доповіді на студентських конференціях та ін.

Другий етап – комунікативно-діяльнісний – передбачав формування в студентів професійних мотивів щодо досконалого володіння літературною нормою української мови, бажання працювати над усуненням помилок, читати художню та наукову літературу, здійснювати самоконтроль та самооцінку набутих комунікативно-мовленнєвих умінь. На цьому етапі реалізацію мети забезпечили такі форми і методи навчання, як практико зорієнтовані заняття, індивідуально-дослідницькі завдання, самостійна робота студентів, розгляд проблемних, комунікативно-мовленнєвих ситуацій та ін.

Третій – оцінно-рефлексійний етап – дав змогу виявити сформованість у майбутніх вихователів умінь здійснювати взаємо- та самооцінювання професійних, комунікативно-мовленнєвих умінь, здійснювати контроль і оцінку комунікативно-мовленнєвої компетентності. Формами і методами роботи зі студентами виступили SWOT-аналіз, само- та взаємооцінка, складання Е-портфолію,

У процесі роботи зі студентами педагог має вмільо здійснювати комунікативно-мовленнєвий супровід студента, орієнтуватися в умовах спілкування, швидко знаходити адекватні змісту спілкування комунікативні засоби, доречні до ситуації, скеровувати відповіді студентів, спонукати до роздумів, міркувань за допомогою прямих і непрямих запитань, підтримувати студентів, спонукати до навчання та вправляння у власних висловлюваннях, вести словники, спонукати до активної міжособистісної взаємодії.

На підсумковому етапі дослідження було здійснено моніторинг комунікативно-мовленнєвих умінь студентів. Результати контрольного моніторингу засвідчили позитивні зміни за всіма показниками. Так, високого рівня сформованості професійних, комунікативно-мовленнєвих умінь досягли 37,2% студентів (у контрольній групі цей рівень становив лише 12%). Достатній рівень засвідчили 51,4% студентів (було 26%). На низькому рівні залишилось 11,4% (було 36,3%).

Висновки. Отже, на підставі одержаних на прикінцевому етапі дослідження результатів доходимо висновку щодо необхідності здійснення комунікативно-мовленнєвого супроводу в процесі професійної підготовки вихователів ЗДО. Ефективність здійснення КМС потребує діагностики комунікативно-мовленнєвих умінь студентів, виявлення індивідуальних труднощів, сильних і слабких сторін, усунення комунікативних бар'єрів

у процесі спілкування, створення розвивального комунікативно-мовленнєвого середовища для здійснення освітньої діяльності, усвідомлення студентами необхідності опанування комунікативно-мовленнєвих знань та практичних навичок у професійному становленні. Сформовані комунікативно-мовленнєві вміння дадуть змогу студентам успішно реалізуватися в майбутній професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березовська Л. Формування комунікативно-мовленнєвої компетентності соціальних працівників у процесі професійної підготовки : монографія. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 412 с.
2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови / За ред. А. М. Богуш. Київ : Вища шк., 2007. 542 с.
3. Богуш А. М. Комунікативно-мовленнєвий супровід професійно спрямованого мовлення майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Психологія і педагогіка. 2014. Вип. 29. С. 73–76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2014_29_18
4. Гуцало Е. Теоретичні засади та методологія психолого-педагогічного супроводу в системі соціально-педагогічної роботи. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія : Педагогічні науки. 2013. Вип. 122. С. 133–140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2013_122_21 (дата звернення: 12.05.2018).
5. Даль В. И. Толковый словарь великорусского языка : в 4-х т. Санкт-Петербург, Москва : 1881, Т. 2. 807 с.
6. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови. 8-е вид., стер. Харків : Фоліо, 2005. 540 с.
7. Калмикова Л. О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку : монографія. Київ : «Фенікс», 2008. 497 с.
8. Луценко І. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова 2013. 497 с.
9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf
10. Оліяр М. П. Теорія і практика формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів : монографія. Івано-Франківськ : Симік, 2015. 476 с.
11. Черезова І. Психолінгвістична складова мовленнєвої діяльності молодших школярів. *Початкова школа*. 2014. № 9. С. 52–54.

REFERENCES

1. Berezovska L. Formuvannya komunikatyvno-movlennievoi kompetentnosti sotsialnykh pratsivnykiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of communicative and speech competence of social workers in the process of professional training] : monohrafiia. Ivano-Frvnkivsk : NAIR, 2020. 412 p. [in Ukrainian].
2. Bohush A. M. & Havrysh N. V. Doshkilna linhvodydaktyka [Preschool language didactics]: Teoriia i metodyka navchannia ditei ridnoi movy. Kyiv : Vyshcha shk., 2007. 542 p. [in Ukrainian].
3. Bohush A. M. Komunikatyvno-movlennieviy suprovod profesiino spriamovanoho movlennia maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity [Communicative and speech support of professionally oriented speech of future preschool education specialists]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Seriiia : Psykholohiia i pedahohika. 2014. Vyp. 29. pp. 73–76. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2014_29_18 [in Ukrainian].
4. Hutsalo E. Teoretychni zasady ta metodolohiia psykholoho-pedahohichnoho suprovodu v systemi sotsialno-pedahohichnoi roboty. *Naukovi zapysky*. 2013. Vyp. 122. Seriiia : Pedahohichni nauky. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2013_122_21 [in Ukrainian].
5. Dal V. Tolkovyi slovar zhyvoho velykorusskoho yazyka : v 4 tomakh. Moskva : 1881, T. 2. 807 p. [in Russian].
6. Ivchenko A. O. Tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy. Kharkiv : Folio. 2005. 540 p. [in Ukrainian].
7. Kalmykova L. O. Psykholohiia formuvannia movlennievoi diialnosti u ditei doshkilnoho viku [Psychology of speech activity formation in preschool children] : monohrafiia. Kyiv : «Feniks», 2008. 497 p. [in Ukrainian].
8. Lutsenko I. Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh vykhovateliv do orhanizatsii komunikatyvno-movlennievoi diialnosti ditei starshoho doshkilnoho viku [Theoretical and methodological foundations of preparation of future nursery school teachers to the organization of communicative and speech activities of preschool children]: Candidate's thesis Kyiv, 2013. 497 p. [in Ukrainian].
9. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky [National strategy for the development of education in Ukraine for 2012–2021] Retrieved from http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf [in Ukrainian].

10. Oliiar M. P. Teoriia i praktyka formuvannia komunikatyvno-stratehichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Theory and practice of formation of communicative-strategic competence of future primary school teachers] : monohrafiia. Ivano-Frankivsk : Symik, 2015. 476 p. [in Ukrainian].

11. Cherezova I. Psykholinhvistychna skladova movlennievoi diialnosti molodshykh shkoliariv [Psycholinguistic component of speech activity of junior schoolchildren] *Pochatkova shkola*. 2014. № 9. pp. 52–54. [in Ukrainian].